

UNIPED 40 år

Anne Line Wittek

Ansvarlig redaktør

Professor

Universitetet i Oslo

a.l.wittek@iped.uio.no

Når denne utgaven av UNIPED publiseres, er det tid for bursdagsfeiring. 40-års jubileet skal feires på flere måter og vi er stolte av å kunne presentere denne jubileumsutgaven som en del av markeringen. I dag er UNIPED en vitenskapelig publiseringskanal på nivå 1, tilgjengelig på Universitetsforlagets elektroniske database for tidsskrifter. Områdene som dekkes er studiekvalitet, læring og undervisning i høyere utdanning. Ferske tall viser at interessen for tidsskriftet er økende, vi har nå 54 000 artikkelvisninger pr. år. For kun få år siden opererte vi med nedlastningstall på 4000 pr. år. Jubilanten har med andre ord vokst ganske betydelig de siste årene, i dag er UNIPED det femte mest leste tidsskriftet på Idunn.

De tekstene som har blitt publisert i tidsskriftet gjennom 40 år har vært tett koblet sammen med utviklingen av Universitets- og høyskolepedagogikk (UH-ped) i Norge. Stortingsmeldingen «Kultur for kvalitet i høyere utdanning» anbefaler et *krav* om pedagogisk kompetanse ved ansettelse og opprykk, dette markerer et gjennomslag i utviklingen av pedagogisk opplæring for universitetslærere som ble initiert allerede på 1960-tallet. Universitetet i Oslo var den institusjonen som var først ute med å etablere et kurstilbud til universitetslærere. Men hva var grunnen til at kurs i UH-ped ble introdusert i Norge og andre land akkurat på 1960-tallet? *Det* spørsmålet blir drøftet av Lycke og Handal i den første artikkelen i dette jubileumsnummeret. Forfatterne drøfter også andre spørsmål som hvordan kursene ble etablert ved institusjonen og hva som kjennetegner kursvirksomheten over tid. Med utgangspunkt i UiO som case, viser forfatterne hvordan noen sentrale trekk kan gjenkjennes gjennom et forløp på femti år ved samme institusjon. Videre drøftes lærernes oppfatninger om kursdeltakelse i lys av tidsbruk, akademisk frihet og perspektiver på undervisning i eget fag. Forfatterne konkluderer med at kursvirksomheten bør sees i sammenheng med andre universitetspedagogiske aktiviteter som konsultasjon og forskning.

Her forlater vi det historiske perspektivet på universitets- og høyskolepedagogikk. Videre i spesialutgaven rettes fokus mot hvor feltet står i dag og hvilke muligheter og utfordringer vi står ovenfor med tanke på videreutvikling. Stensaker tar i sitt bidrag utgangspunkt i at UH-ped har utviklet seg fra å være en aktivitet forbeholdt noen få land og institusjoner til å bli en etablert praksis i mange land. Artikkelen gjennomgår sentrale faser i

denne utviklingsprosessen, men hovedvekten er likevel knyttet til de normative, praksisrelaterte og organisatoriske dilemmaer som UH-peden møter i stadig mer komplekse og profesjonelle utdanningsinstitusjoner – internasjonalt så vel som i Norge. Artikkelen konkluderer med at UH-ped som aktivitet er mer etterspurt enn noen gang før, men at denne etterspørselen også utfordrer grensene for hva som tradisjonelt har vært oppfattet som kjernen i UH-peden.

Sivertsen er forfatteren bak det neste bidraget, som undersøker forskningen i studier av høyere utdanning i Norge. Det gjør han ved å bruke data fra vitenskapelig publisering som er registrert i informasjonssystemet Cristin gjennom de seks årene 2011–2016. Med utgangspunkt i disse opplysningene spør forfatteren: Hva er kjønnsbalansen og aldersgjennomsnittet i forskningsfeltet, sammenlignet med pedagogisk forskning generelt og med øvrig norsk forskning? Hvilke institusjoner bidrar særlig til feltet? Er feltet i vekst, relativt sett? Hva er fagprofilen i feltet, hvis vi ser på hvor forskerne ellers publiserer? Publiseres det mer internasjonalt, og er det mer internasjonalt samarbeid, enn i pedagogisk forskning generelt? Undersøkelsen gir også anledning til å se nærmere på 40-årsjubilanten UNIPED, som utgir mer enn halvparten av de norske tidsskriftsartiklene som vi her regner til studier av høyere utdanning.

Fra publisering flytter vi fokuset over mot UH-pedagogers profesjonelle ansvar i en tid da de i økende grad forventes å bidra med sin kompetanse til å styrke høyere utdanningskvalitet gjennom kurs og veiledning. Forfatterne Fremstad og Solbrekke hevder dessuten av UH-pedagoger også i økende grad forventes å være institusjonsledelsens støttespillere i forbindelse med implementering av politisk initierte føringer, som f.eks. nye og innovative digitale undervisnings- og eksamensformer. Forfatterne presenterer et teoretisk rammeverk basert på det normative grunnlag for profesjoner, et rammeverk som ifølge forfatterne kan være til hjelp i arbeidet med å forstå hva et profesjonelt ansvar kan innebære i vår tid. Forfatterne presenterer videre de logikker som underligger faglig/moralsk ansvar i profesjonsstyring versus den tekniske regnskapsplikt som synes å ha fått dominans i siste års offentlige målstyring i høyere utdanning. Fremstad og Solbrekke viser hvordan dette skaper spenninger, nye ansvarsrelasjoner og nye oppgaver for UH-pedagoger.

Stadig flere tar til ordet for at systematisk arbeid med å utvikle og styrke undervisning bør belønnes. Dette er utgangspunktet for den neste artikkelen som er skrevet av Sandvoll, Winka og Allern. Innføring av meritteringsordninger i høyere utdanning har blitt foreslått for å anerkjenne de som over tid har jobbet målbevisst med utvikling av undervisning, og for å rette opp skjevheten i forholdet mellom insentiver som stimulerer til satsing på forskning versus undervisning. UiT Norges arktiske universitet (UiT) har, som en av de første utdanningsinstitusjonene i Norge, iverksatt et pilotprosjekt i pedagogisk merittering. Dette som en del av satsingen på kvalitet i utdanning. Gjennom en casestudie av pilotprosjektet vokste følgende problemstilling frem: merittering – hvordan kan dokumentasjon og vurdering av pedagogisk kompetanse i høyere utdanning fremme en vitenskapelig tilnærming til undervisning? Forfatterne argumenterer for at implementering av merittering fordrer fokus på dokumentasjon av pedagogisk kompetanse og utvikling av kompetansen til den som skal vurdere pedagogisk kompetanse.

Den siste artikkelen blant de som er spesielt invitert til å markere 40-årsjubileet for UNIPED er skrevet av de Lange og Lauvås. Denne handler om kollegial veiledning. I kol-

legial veiledning samarbeider yrkesutøvere på samme nivå uten en utenforstående veileder. I universitetspedagogisk virksomhet brukes slik veiledning knyttet til profesjonelle hverdagsutfordringer, men et typisk trekk ved denne typen kollegiale samtaler er at man følger et disiplinert regime som skiller veiledningssamtalen tydelig fra hverdagsamtalen. Mye av dette arbeidet, slik det har forekommet i academia, er erfaringsbasert og relativt lite systematisk analysert og forsket på. I denne artikkelen settes søkelyset på veiledning i store grupper og måten samtalene i slike grupper kan strukturens og styres på. Empirisk sett baserer artikkelen seg på to eksempler med kollegaveiledning gjennomført ved ulike universitetskontekster. Forfatterne analyserer deltakernes refleksjoner rundt samtalestrukturen og hvilken betydning dette har for veiledningsforløpet i gruppene over tid og hvilken betydning samtalestrukturen har i dette arbeidet.

De øvrige publikasjonene i dette nummeret utgjør en ordinær utgave av UNIPED, med den spredningen i fagområder og tematikk som er typisk for vårt tidsskrift. Den første artikkelen i den ordinære utgaven, er imidlertid en fortsettelse av UH-pedkurs som tematikk. Øhra og Tholins artikkel handler om ett slikt kurs, og er skrevet med utgangspunkt i deltakernes perspektiv. Målet med studien er å belyse hvilke funksjoner utdanning i UH-pedagogikk kan ha for de lærerne som deltok. Deltakerne på kurset understreker at opplæringen har kvalifisert dem gjennom relevante teorier, språk og begreper, slik emneplanen forespeiler. Videre forteller de at de gjennom kurset har blitt deltakere i et nytt fellesskap og at innvielsen i fagfeltet og fellesskapet har styrket identiteten som underviser. I artikkelen lanseres en flerdimensjonal prosessmodell som søker å stimulere til en balansert måte å tenke i og rundt UH-pedagogikk på.

Aagaard og medforfattere rapporterer fra en studie der de har analysert 22 av de totalt 91 innspillene som ble sendt til ministeren i forbindelse med utformingen av Stortingsmelding 16 «Kultur for kvalitet i høyere utdanning». Forfatterne undersøker i hvilken grad og på hvilke måter innspillene og stortingsmeldingen kobler digitalisering og utdanningskvalitet. En tematisk analyse viser at det er stor enighet både blant de ulike aktørene og departementet om at digitalisering kan bidra til å fremme utdanningskvalitet. Digitalisering antas å kunne styrke profesjonsrelevans, studentaktivitet og gjøre det mulig å tilby helhetlige utdanningsprogram på tvers av campuser. Når sektoren skal realisere ambisjonene som formuleres i både stortingsmeldingen og i innspillene, fordrer det kunnskap og enighet om hva som er hensiktsmessig rollefordeling mellom myndighets-, institusjons-, og interaksjonsnivå.

Tema for den neste artikkelen er lektorstudenters vurderinger av veiledning i praksis. Lejonberg har innhentet data fra studenter ved en lektorutdanning for 8–13. trinn, når studentene er noe over halvveis i studiet og på vei inn i en åtteukers praksisperiode. Bidraget medvirker til å belyse oppfatninger hos lektorstudenter på dette stadiet: Hvordan vurderer lektorstudentene praksisveiledere, hva kjennetegner deres oppfatninger om veiledning og hvordan vurderer de egne undervisningsferdigheter? Analysene indikerer at lektorstudentene vurderer veilederes kompetanse som relativt god. De som vurderer veilederes kompetanse høyere, rapporterer også større tro på egne evner som lærer. De som ønsker høyere grad av klare tilbakemeldinger i veiledning, rapporterer også høyere grad av tro på egne evner. De studentene som vurderer tillit og trygghet høyere, rapporterer lavere grad av tro på egne evner. I lys av disse funnene diskuteres implikasjoner for veiledning i praksis.

Bonsaksen og medforfattere setter fokus på de karakterene som studenter får, og det faktum at karakterene har en avgjørende betydning for fremtidige jobbmuligheter. Derfor er det viktig at vurderingen av studentenes bacheloroppgave i siste studieår blir gitt på en rettferdig måte, understreker forfatterne. Det rapporteres fra en studie som hadde til hensikt å vurdere nivået av karaktersamsvar mellom interne og eksterne sensorer på ergoterapistudenters bacheloroppgaver, og å vurdere det overordnede karakternivået, slik dette var foreslått av intern og ekstern sensor før samsensur. De foreslåtte karakterene for 67 bacheloroppgaver ble analysert. Resultatene fra studien viser et høyt nivå av samsvar mellom interne og eksterne sensorers vurdering. Interne sensorer er mer tilbøyelige til å gi bedre karakterer enn eksterne sensorer. Dette støtter fortsatt bruk av to sensorer for å sikre kvalitet i karaktersettingen, og fornyet innsats for å bedre samsvaret mellom sensorer.

Rønning og Landrø rapporterer fra en studie der man undersøkte forholdet mellom studieveilederes oppfatning av sin egen kompetanse, og studentenes opplevelse av veiledningen de har fått. Resultatene viser at studieveiledere er mer komfortable med å gi veiledning om teknisk-faglige spørsmål enn person- og helserelaterte spørsmål, ettersom dette vil kreve en annen type kompetanse. Mange (66 prosent), uavhengig av hvor de jobbet og hvor mye tid de hadde til veiledning, uttrykte behov for å bli bedre kvalifisert innenfor relasjonskompetanse for å kunne håndtere veiledninger hvor studentene kommer med personlige, gjerne sammensatte problemer. Dette funnet ble også reflektert i studentenes erfaringer med veiledningen de hadde fått. Funnene fra studien tyder på at studieveiledningstilbudet til en viss grad er preget av tilfeldigheter, og forfatterne argumenterer for at dette må vies oppmerksomhet slik at det kan forbedres.

I litteraturen om vurdering fremheves gjerne formativ vurdering på empirisk grunnlag, som spesielt læringsproduktiv. Lysebo og Haugan problematiserer i sin artikkel at formativ vurdering likevel er et sjeldent innslag i ingeniørutdanning i Norge. Ingeniørstudenter blir ofte vurdert, men nesten utelukkende med sertifisering og rangering som hovedsiktemål. I denne artikkelen beskrives det nåværende vurderingsregimet og spesielt den omfattende bruken av arbeidskrav. Problemet med den rådende praksis er at den formative vurderingen ikke får den posisjonen den fortjener. Emneansvarlige og institusjoner går glipp av de ikke ubetydelige fordelene som formativ vurdering kan gi. Et konkret undervisningsopplegg med formativ vurdering i fokus beskrives og evalueres.

Til sist i denne doble utgaven presenterer vi en artikkel skrevet av Langørgen og Smith. Her presenteres resultatene fra en «mixed methods»-studie som bygger på datamateriale fra en nasjonal spørreundersøkelse med 220 respondenter om ulike aspekter ved det å være nyansatt i lærerutdanningen i Norge. Artikkelen viser at nye lærerutdannere i liten grad har opplevd støtte og oppfølging i de første årene i jobben. Videre drøfter artikkelen hvilke aspekter nye lærerutdannere selv foreslår av støtte og oppfølging av nye lærerutdannere i Norge. I tillegg viser studien at det i lærerutdanningen ligger et udekket og uavklart behov for en målrettet strategi for induksjon for nye lærerutdannere og at denne bør tuftes på det mangfold av karriereveier som nye lærerutdannere representerer.

Gratulerer med jubileet til alle våre lesere – og god lesning!